

KOKEILLAAN ITSE

Opas draaman työtapojen käyttöön yläkouluopetuksessa

Anni Marin ja Sanni Swahn

KOKEILLAAN ITSE

Opas draaman työtapojen käyttöön yläkouluopetuksessa

Anni Marin ja Sanni Swahn

Kasvun ja oppimisen palvelualue
Kuopion kaupunki 2018

KUOPIO

OPITAAN KOKEILEMALLA ITSE!

Draama on vahvasti esillä uudessa vuoden 2016 perusopetuksen opetussuunnitelmassa (mainittu yli 70 kertaa) läpikäyvä työtapana, jota voidaan liittää mihin oppiaineeseen hyvänsä. Uuden opetussuunnitelman perusteissa asia on muotoiltu muun muassa seuraavasti:

Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnon terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

(Opetushallitus 2014, 30.)

Tämä opas liittyy Kuopion kaupungin Kasvun ja oppimisen palvelualueella lukuvuonna 2017–2018 toteutettuun hankkeeseen Osaavat opettajat – onnelliset oppijat. Hankkeen yhtenä osa-alueena oli tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen draaman keinoin osana muita yläkoulun oppiaineita. Tämän oppaan työtavat sekä esimerkit eri oppiaineiden opettamisesta draaman työtavoilla on kerätty kyseisestä hankkeesta sekä Sanni Swahnin väitöskirjatutkimuksen *Draaman työtavat tutoroinnilla tutuksi* tutkimusaineistosta.

Hankkeen palautteeseen vastasi noin 170 kahdeksaslukuksalaista, joista noin 60% piti oppiaineen oppimista draaman avulla hyödyllisenä; noin 40% oppi oppiaineen sisältöjä paremmin kuin normaalisti; ja noin 60% mielestä ”tällaisia tunteja” voisi olla lisää.

Kysyttäessä, mitä hyötyä draamasta oli oppiaineen opiskelussa, valtaosa oppilaista vastasi: ”Asiat jäivät paremmin mieleen”, ”Oppi paremmin / rennommin”, ”Uudenlaiset ja erilaiset tavat opiskella”, ”Kehittyä esiintymisessä”, ”Oppi käytännön kautta” ja ”Yhteistyötaidot kehittyi”.

Tässä oppaassa on mukana sekä toiminnallisia työtapoja että draaman työtapoja. Pähkinänkuoressa erona on se, että draamatyöskentelyssä oma mielikuvitus ja eläytyminen ovat toiminnassa mukana ja esillä. Myös opettajan aktiivinen läsnäolo korostuu. Ohjeita ja vinkkejä opettajalle draamatyöskentelyn ohjaamiseksi löytyy seuraavilta sivuilta.

Toivotamme antoisia hetkiä draaman työtapojen parissa!

Kuopiossa 10.12.2018

Anni Marin, draamak kasvattaja (Kuopion kaupunki)

Sanni Swahn, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä ilmaisutaidon opettaja (Minna Canthin koulu) sekä kasvatustieteen jatko-opiskelija (Itä-Suomen yliopisto)

MITEN KOKEILLAAN ITSE -OPAS TOIMII?

Kokeillaan itse -oppaaseen on kerätty mahdollisimman selkeitä ja oppilaiden kanssa testattuja, matalan kynnyksen draaman työtapoja yläkoulun aineenopetukseen. Ideana on se, että samaa työtappaa voi ja kannattaa käyttää useammassa yhteydessä ja eri painotuksilla.

Opas on rakennettu oppitunnin rakennetta mukaillen:

- 1. Oppitunnin tai opetusjakson aloitukseen liittyviä työtapoja**, joilla voi viritellä oppilaita toiminnalliseen työskentelyyn sekä johdatella käsiteltävään aiheeseen.
- 2. Oppisisällön käsittelyyn liittyviä työtapoja.**
- 3. Oppitunnin tai opetusjakson päättämiseen sekä opitun kertaamiseen liittyviä työtapoja.**

Kussakin osiossa työtapa on esitelty ensin yleisesti. Suurta osaa työtavoista voi käyttää missä vaiheessa oppituntia tai opittavan asian käsittelyä tahansa. Olemme keränneet työtavat näiden otsikoiden alle sen perusteella, miten olemme työtapoja käyttäneet hankkeen sekä tutkimuksen aineistonkeruun aikana.

Olemme tämän oppaan käyttömukavuuden takia kopioineet valmiiksi työtapaohjeistuksia *Kiitos kaveruudelle – Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen ohjaajan käsikirjasta* (Marin, Kuopio 2017). Joidenkin työtapaohjeiden viereen on merkitty sivunumero, joka viittaa *Kiitos kaveruudelle* -käsikirjaan (katso lähteet). Näin opettajalla on mahdollisuus katsoa kyseisestä käsikirjasta, miten työtappaa on käytetty tunne-, vuorovaikutus- sekä kaveritaitojen opetuksessa. Kaikkien työtapojen kohdalla linkitystä ei ole.

Yleisen työtapaohjeen alta löytyy mainintoja testatuista esimerkeistä eri oppiaineissa. Vaikka listassa ei ole kaikkia oppiaineita, esimerkkien avulla voi keksiä sovellustapoja myös muihin oppiaineisiin. Kaikkia työtapoja voi soveltaa missä oppiaineessa tahansa. Oppiaineryhmät on merkitty koodein:

 Vieraat kielet

 Äidinkieli ja kirjallisuus

 Luonnontieteet (esim. biologia, maantieto, terveystieto)

 Reaaliaineet (esim. historia, opo, uskonto)

SISÄLTÖ

Sivunumero suluissa viittaa *Kiitos kaveruudelle – Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen käsikirjaan* (katso lähteet).

OPITAAN KOKEILEMALLA ITSE!	3
MITEN KOKEILLAAN ITSE -OPAS TOIMII?	4
DRAAMATYÖSKENTELY PÄHKINÄNKUORESSA (s. 8–9)	6
Opettaja draamaharjoituksen aikana	6
Draamatunnin sisältö.....	6
OPPITUNNIN ALOITUKSEEN LIITTYVIÄ TYÖTAPOJA	8
Mene! (s. 14)	8
Taputus (s. 15)	8
Katse vasemmalle (s. 14)	9
1-2-3 (s. 17)	9
Oma kortti (s. 69)	10
Suhde ja välimatka aiheeseen	10
Zip-zap-zop (s. 17)	11
Mielleyhtymä (s. 18)	11
OPPISÄLLÖN KÄSITTELYYN LIITTYVIÄ TYÖTAPOJA	12
Pullapoika / figuuri / rooli seinälle	12
Pantomiimi (s. 18).....	12
Diakuvat.....	13
Patsaat.....	14
Patsasgalleria	14
Ajatusäänet	15
Minä olen puu	15
Rakentuva kuva	16
Vanha valokuva eläväksi.....	16
Elävä kone.....	17
Äänimaisema.....	18
Kuuma tuoli (s. 62).....	19
Kylmä tuoli	19
Opettaja roolissa	20
Kollektiivinen rooli.....	20
Paridraama	21
Draamakohtaus (s. 33).....	21
OPPITUNNIN PÄÄTTÄMISEEN JA OPITUN KERTAAMISEEN LIITTYVIÄ TYÖTAPOJA	22
Lumipallo (s. 16)	22
Ruletti	22
Pieni viesti	23
"Minä muistan..."	23
Hetken merkitseminen.....	23
Lähteitä ja lisätietoa.....	24

DRAAMATYÖSKENTELY PÄHKINÄNKUORESSA (s. 8-9)

Opettaja draamaharjoituksen aikana

- Katsoo silmiin ja on aidosti kiinnostunut oppilaista.
- On läsnä omana persoonanaan eikä nosta itseään oppilaiden yläpuolelle.
- Innostuu, heittäytyy, kannustaa ja kiittää.
- Ei vertaa oppilaita keskenään, vaan korostaa, ettei ole yhtä ainoaa tapaa toimia.
- On joustava, muuttuva ja osallistuu harjoitukseen.
- Pitää huolen järjestelyistä, turvallisuudesta ja sopimuksista sekä milloin ollaan roolissa ja milloin ei.
- Ei jäädy, jos mokaa, vaan on rohkeasti inhimillinen. Usein mokaksi tai virheeksi koettu hetki tuokin esille uuden näkökulman tai antaa mahdollisuuden uuteen kokeiluun.
- Tietää, mitä tehdään ja miksi - uskoo draaman menetelmiin ja voimaan.

Draamatunnin sisältö

Alku- ja loppurinki

Aloittakaa tunti raivaamalla iso tyhjä tila ja istumalla rinkiin siten, että kaikki näkevät toisensa. Kerro, mitä tunti tulee suurin piirtein pitämään sisällään. Lopettakaa tunti samassa muodostelmassa ja kysy esimerkiksi: "Mikä sana mielestäsi kuvaa tuntia?", "Mikä hetki jäi sinulle mieleen?", "Mitä opit tänään?", "Missä me onnistuimme?"

Draamasopimus

Aivan ensimmäisellä kerralla kun oppitunnilla käytetään draaman työtapoja, tehdään kirjallisesti tai suullisesti niin sanottu draamasopimus. Kerro, mistä draamassa on kysymys ja sopikaa säännöistä, esimerkiksi:

- "Tunnilla on tarkoitus opiskella yhtä aikaa sekä oppiainetta että ilmaisua ja ryhmätyötaitoja."
- "Draama on toiminnallista tutkimista ja oppimista itseilmaisua, mielikuvitusta ja yhteistyötä käyttäen."
- "Draaman työtavat oppiaineessa luovat erilaisia mahdollisuuksia."
- "Kaiken lähtökohdaksi on osallistuminen. Kokeileminen ja heittäytyminen luovat uusia kokemuksia - ja vain siten voi oppia. Tahaton mokailu on sallittua."
- "Tehdään erilaisia harjoituksia - ei leikkejä."
- "Ei tarvitse näyttellä vaan näyttää"
- "Ei tarvitse olla hauska - tai jos on, niin sekään ei haittaa"
- "Jokainen käyttää mielikuvitustaan ja ilmaisee omalla tavallaan. Kukaan ei ole toistaan parempi vaan kaikki, mikä tehdään kunnioituksen rajoissa, on oikein."
- "Jotta jokaisella on turvallinen olo heittäytyä, pidetään yllä kunnioittamisen ilmapiiriä: kuunnellaan ohjeet ja kiinnitetään huomio sinne, minne se kuuluu, eikä puututa henkilökohtaisuuksiin."
- "Työskentelette ensisijaisesti itsellenne ja ryhmälle, ette minulle eli opettajalle."

Yksinkertaisesta harjoituksesta haastavampaan

Suosittellemme kokeilemaan ensin itselle helpoimmalta tuntuvia työtapoja ja soveltamaan niitä useammassa eri yhteydessä. Sitten vasta kannattaa lähteä testaamaan muita työtapoja. Oppaan harjoitukset on valittu niin, että niitä olisi mahdollisuus tehdä niidenkin oppilaiden kanssa, joilla ei ole kokemusta draamatyöskentelystä. Harjoitukset on mietitty ja ohjeistettu myös opettajan kannalta niin, että työtapojen käyttö opetuksessa ei vaadi aiempaa draamakokemusta.

Parien ja pienryhmien muodostus

Anna sattuman päättää parit ja pienryhmät. Tee näkyväksi luokalle, että lähtökohtaisesti oletat kaikkien pystyvän työskentelemään kaikkien kanssa. Samaa paria tai pienryhmää voi käyttää pari harjoitusta, kunnes vaihdetaan.

Aplodit harjoituksen lopussa

Aplodit ovat maailman yleisin tapa kiittää itseään ja muita. Yhteiset aplodit harjoitusten lopussa ovat siis kiitos, kuin myös selkeä merkki harjoituksen loppumisesta. Varsinkin vahvempien roolisuoritusten jälkeen on hyvä myös ihan ravistella roolit pois, jotta oppitunnin roolit eivät "jää päälle".

Reflektio

Anna osallistujien heittäytyä leikin, pelin tai fiktion maailmaan – ja ankkuroi se tosielämään harjoituksen jälkeen. Kysy esimerkiksi: "Mitä tähän harjoitukseen tarvittiin?", "Miksi teimme tämän harjoituksen?" ja "Mitä tällä työtavalla opittiin?"

Haasteet

Jokainen ryhmä ja tunti ovat erilaisia. Varaudu, miten toimit jos:

- Oppilaat innostuvat liikaa, eivät malta keskittyä tai heittäytyvät aivan villeiksi.
- Oppilaat ovat ujoja heittäytymään draamaan tai eivät osallistu yhteiseen keskusteluun.
- Oppilaat alkavat ruotia jonkun tosielämässä tapahtunutta asiaa.
- Joku oppilaista ei pidä draaman työtavoista tai kyseenalaistaa, miksi niitä tehdään.
- Joku oppilaista jää tai jättäytyy sivuun.
- Aika menee nopeammin, mitä olit kuvitellut, ettekä ehdi toteuttaa koko suunnitelmasi.

OPPITUNNIN ALOITUKSEEN LIITTYVIÄ TYÖTAPOJA

Näiden harjoitusten tavoitteena on johdatella toiminnallisempaan työskentelyyn sekä yhteistyöhön. Sivunumero viittaa Kiitos kaveruudelle – Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen käsikirjaan (katso lähteet).

Mene! (s. 14)

Lämmittelyharjoitus toiminnallisuuteen, osallistavuuteen ja yhteistyöhön liittyen.

1) Oppilaat seisovat ringissä. Opettaja voi aloittaa katsomalla yhtä osallistujaa (A) silmiin ja sanomalla hänelle: "Mene". Samalla, kun opettaja lähtee kävelemään hänen paikalleen, niin A katsoo silmiin ketä tahansa osallistujaa (B), sanoo repliikin ja kävelee B:n paikalle, kuten opettajakin on juuri tehnyt hänelle. Harjoitus jatkuu tätä kaavaa toistaen.

2) Sama harjoitus kuin edellä mutta joko täysin hiljaa tai sanomalla sen nimi, jota vasten kävelee.

Taputus (s. 15)

Lämmittelyharjoitus toiminnallisuuteen, osallistavuuteen ja yhteistyöhön liittyen.

Oppilaat seisovat ringissä. Aloitetaan taputtamalla vuorotellen kierros läpi. Yksi taputus per yksi oppilas. Jatketaan taputtelua, mutta nyt taputtaja saa valita joko yhden tai kaksi taputusta. Kahdesta taputuksesta suunta vaihtuu. Jos joku tekee mokan (ei reagoi, taputtaa ilman omaa vuoroa, on hidas) niin koko ryhmä antaa hänelle kannustavat aplodit. Lopuksi yhteistä keskustelua: "Miltä mokaaminen tuntui? Miksi mokailu oli tärkeää?"

1-2-3 (s. 17)

1) Parit lausuvat vuorotellen numeroketjua: "1, 2, 3, 1, 2, 3, 1, 2, 3..."

2) Jatketaan samaa harjoitusta mutta korvataan numero 2 jollakin liikkeellä.

3) Jatketaan vielä samaa harjoitusta mutta korvataan myös numero 3 jollakin hassulla ilmeellä tai äänneellä.

🗨️ Vieraat kielet: Sama harjoitus vieraan kielen numeroilla (ett-två-tre tai one-two-three). Numero 3 voidaan korvata myös niin, että sen tilalla pitää sanoa ihan mikä tahansa vieraan kielen sana.

🗨️ Äidinkieli ja kirjallisuus: Harjoituksessa voidaan käyttää gibberishiä eli vanhalta nimeltään "siansaksaa" ja pohtia lopuksi, mikä merkitys kielellä ja sanojen ymmärtämisellä tässä harjoituksessa ja yleisemmin on.

Katse vasemmalle (s. 14)

Oppilaat seisovat ringissä. Jokainen katsoo henkilöä vasemmalla puolellaan. Kun on katsonut hetken, voi siirtää katseensa sitä seuraavaan vasemmalla. Jokainen jatkaa näin, kunnes katse kohtaa toisen oppilaan kanssa. Tällöin heidän tulee vaihtaa paikkaa ilman puhetta ja jatkaa harjoitusta katsomalla jälleen henkilöä vasemmalla puolellaan. Harjoitus jatkuu tätä kaavaa toistaen.

Opo: Harjoitellaan kättelyä työhaastattelutilanteeseen ja jatketaan harjoitusta niin, että kätellään sitä, jonka kanssa vaihdetaan paikkaa.

Oma kortti (s. 69)

1) Parit. Opettaja levittää lattialle erilaisia kortteja, kuvia tai sanoja. Jokainen käy valitsemassa sellaisen, joka jollakin tavalla liittyy häneen itseensä (mistä pitää tai unelmoi, mikä kuvaa muistoa tai luonteenpiirrettä...). Mennään istumaan parin kanssa vastakkain. Näytetään oma kuva parille ja kerrotaan, miksi valitsi juuri sen.

2) Jatketaan kaikki oppilaat ringissä. Oppilaat kertovat vuorotellen, kuka on oma pari, millainen kortti hänellä on ja miksi hän valitsi juuri sen.

Vieraat kielet: Korteissa vieraan kielen sanoja. Esimerkiksi luonteenpiirteitä tai vahvuuksia (writing, skrivande...)

Äidinkieli ja kirjallisuus: Kuvia ja niiden tulkintaa voidaan käyttää apuna esimerkiksi omien tekstien ideoinnissa ja suunnittelussa sekä valmiiden tekstien tulkinnassa.

Opo: Oppilaita pyydetään valitsemaan kortti, joka kuvaa omaa vahvuutta / mitä taitoa tarvitsee unelmiensa työssä / mikä sana kuvaa tet-kokemusta.

Zip-zap-zop (s. 17)

Oppilaat seisovat ringissä. Opetellaan loppumaton sanaketju: "Zip, zap, zop, zip, zap, zop..." Opettaja voi aloittaa. Hän lähettää ensimmäisen viestin kenelle tahansa osallistujalle (A) katsomalla häntä silmiin, osoittamalla ja sanomalla: "Zip". Nyt vuoro on A:lla ja hänen tulee salamannopeasti katsoa uutta osallistujaa (B) silmiin ja lähettää hänelle samalla tavalla viesti: "Zap". B jatkaa seuraavalle sanoen: "Zop", ja loppumaton sanaketju alkaa alusta. Harjoitus jatkuu tätä kaavaa toistaen ja mokasta (hitaudesta, väärästä sanasta, epäselvyydestä) annetaan aplodit.

Vieraat kielet: Sovitaan yhdessä vieraskieliset sanat, joita käytetään.

Reaaliaineet: Sovitaan yhdessä sanat käsiteltävään teemaan, joita käytetään.

Mielleyhtymä (s. 18)

Parit. Molemmat sanovat vuorotellen toisilleen sanoja. Oman sanan tulee olla mielleyhtymä edellisestä sanasta, eli mitä tulee mieleen.

 Vieraat kielet: Sama harjoitus mutta sanoja vieraalla kielellä.

 Luonnontieteet: Sanoja sovitusta teemasta (esim. luonto, seurustelu, päihteet).

 Reaaliaineet: Sanoja sovitusta teemasta (esim. maailmansodat, 1900-luku, kristinusko).

Suhde ja välimatka aiheeseen

1) Tyhjä tuoli asetetaan luokan keskelle. Tämä tuoli merkitsee valittua aihetta.

2) Oppilailta pyydetään asettumaan luokassa seisomaan niin lähelle tai kauas tuolista, mitä he aiheesta (johon tuoli viittaa) tietävät tai miten siihen asennoituvat.

3) Lyhyt turina naapurin kanssa, miksi seisoo siinä kohtaa.

 Biologia: Tyhjä tuoli kuvastaa esim. kierrättämistä tai ilmastonmuutosta.

OPPISÄLLÖN KÄSITTELYYN LIITTYVIÄ TYÖTAPOJA

Pullapoika / figuuri / rooli seinälle

Jokainen oppilas tai pienryhmä saa tyhjän A4 tai A3 -paperin, jolle piirretään ihmisen figuuri eli ihmisen ääriviivat. Kuvitellaan ja kirjataan hahmoon liittyviä asioita. Paperiin voi myös piirtää, miltä hahmo näyttää.

Ekstra: Harjoitus voidaan toteuttaa myös esim. some-profilina tai ystäväkirjan sivuna.

 Vieraat kielet: Oppilaat suunnittelevat pienryhmissä hahmon esimerkiksi oppikirjan kappaleeseen tai teemaan liittyen, jolle luodaan henkilöllisyys vieraalla kielellä (esim. ikä, sukupuoli, asuinpaikka, ammatti/koulutus, uskonto/aate, missä hän on hyvä, unelmat).

 Maantieto: Opettaja kerää laput pelkkine ääriviivoineen, sekoittaa ne ja jokainen nostaa itselleen jonkun toisen piirtämän figuurin. Tämä on hänen hahmonsensa, joka on kotoisin oppilaan valitsemasta maasta. Jokainen oppilas etsii tietoa maasta ja pohtii hahmoonsa liittyviä asioita (esim. ikä, sukupuoli, asuinpaikka, ammatti/koulutus, uskonto/aate, missä hän on hyvä, unelmat).

 Opo: Kirjoitetaan ensin omia oletuksia luokan eri suosikkiammatteihin tarvittavista tiedoista ja taidoista koko luokan voimin (esim. laput pöydillä tai kirjoitetaan taululle). Jatketaan täydentämistä siten, että jakaudutaan pienryhmiin, ja jokainen ryhmä saa yhden ammatin. Etsitään ja kirjataan siihen liittyviä tietoja.

 Historia: Harjoitus voidaan tehdä erilaisista historiallisista henkilöistä tai keksiä historiallisten dokumenttien pohjalta kuvitteellisia, mutta ajalleen mahdollisia henkilöitä. Etsitään tietoja ja kerätään tietoja tai tietojen pohjalta kuviteltuja tietoja yhteen.

Pantomiimi (s. 18)

Parit. Opettajalla on korissa lappuja, joissa on kirjoitettuna esimerkiksi erilaisia ammatteja, eläimiä tai verbejä. Vuorotellen toinen käy nostamassa itselleen oman lapun ja menee esittämään kirjoitettua asiaa parilleen ilman ääntä. Kun pari arvaa, mistä on kysymys, hän käy arpomassa oman esitettävän asian. Harjoitus jatkuu samaa kaavaa toistaen.

 Vieraat kielet: Lapuissa vieraan kielen sanoja tai kuvia, joita tulee arvata vieraalla kielellä. Sanat voivat olla suomennettuna taululla, josta voi kurkata apua arvailuun.

 Äidinkieli ja kirjallisuus: Lapuissa on erilaisia verbejä, joita esitetään pantomiimilla. Ideana on muistutella mieleen, mikä on verbin erityispiirre sanaluokkana.

 Luonnontieteet: Lapuissa sanoja, jotka liittyvät käsiteltävään teemaan (esim. ensiapu, Suomen eläimet).

Diakuvat

Diakuva on tekniikka, jossa oppilaat valitsevat asennot, ilmeet ja paikatukset, miltä tilanne näyttäisi, jos se olisi kuva. Diakuvassa ei puhuta eikä liikuta.

Yksi kuva on hyvä silloin, kun pitää tiivistää jokin tilanne. Kaksi kuvaa, kun halutaan esittää jokin muutos. Ja kolme kuva, kun halutaan kertoa jokin tarina (alku-keskikohta-loppu) tiivistetysti.

1) Pienryhmä (3–6 oppilasta) suunnittelee ja harjoittelee omat diakuvansa valmiiksi esimerkiksi käytävässä, etteivät muut ryhmät näe kuvien suunnittelua. Opettajan kannattaa kierrellä pienryhmien luona, jotta kuvat saadaan aikaiseksi ja ne ovat tarkoituksenmukaisia.

2) Diakuva tehdään vaihtoehtoisesti niin että

A) jokainen ryhmän jäsen asettuu haluttuun kuvaelmaan **TAI**

B) yksi jää kertojaksi (voi olla mukana kuvassa tai kuvan ulkopuolella) ja muut jähmettyvät pienryhmän itsensä suunnittelemaan kuvaan.

3) Kun diakuvat esitetään, katsojat ovat joko silmät kiinni tai katsovat muualle, kun pienryhmä tekee kuvan valmiiksi. Opettajan kannattaa pitää omat silmänsä auki, jotta hän näkee, miten diakuva muodostuu ja miten ryhmä työskentelee yhdessä.

4) Kun kuva on valmis, kuvassa olevat kertovat katsojille, että nämä voivat avata silmänsä. Katsojat saavat hetken katsoa kuvaa ilman selostusta. Sen jälkeen mahdollinen kertoja kertoo, mitä kuvassa näkyy.

Mikäli näitä ”diakuvia” on useampia, katsojia pyydetään (joko opettaja tai pienryhmän kertoja) sulkemaan silmänsä siksi aikaa, kun pienryhmä tekee seuraavan kuvan valmiiksi.

5) Lopuksi esiintyjät eli diakuvan tehneet kumartavat esityksen päättymisen merkiksi ja katsojat antavat aplodit. Mikäli diakuvat ovat käsitelleet opittavaa asiaa, opettaja voi kommentoida hieman niiden sisältöä. On myös tärkeää, että opettaja nostaa jotakin positiivista tehdystä pienestä esityksestä - ihan jo ”hyvä, kiitoksia” riittää joskus.

Vieraat kielet:

A) Esitellään oppikirjan kappaleen hahmot muille: 1–2 diakuvaa hänen kotialbumistaan **TAI**

B) Oppikirjan kappaleiden sisältöjä kuvaavat ja kertaavat diakuvat, joiden pohjalta katsojat tunnistavat, mistä on kyse.

 Äidinkieli ja kirjallisuus: Oppilaat miettivät, kuinka paljon itse kukin käyttää aikaansa videopelisiin. Pohditaan yhdessä, mikä hyötyä tai haittaa videopelistä ja pelaamisesta on. Pienryhmät muodostavat diakuva-tekniikalla tarinan, miten asiat etenevät, kun videopelistä on haittaa tai hyötyä.

 Opo: Diakuva(t) valitun ammatin eri puolista.

 Uskonto ja historia: Diakuvat tutkittuun tarinaan liittyen (esimerkiksi, miten asiat menivät tai miten asiat olisivat voineet mennä).

Patsaat

- 1) Pienryhmä (3–6 oppilasta) saa aiheen, josta heidän tulisi muodostaa liikkumaton yhteispatsas. Patsas-tekniikassa voi kuvata myös abstraktimpia kokonaisuuksia. Joissakin tapauksissa (erittäin ujo ryhmä tai hankala aihe) patsaan voi tehdä myös tavaroista tai huonekaluista, jolloin kaikki patsaat voivat olla näytillä yhtä aikaa.
- 2) Ryhmä keskustelee annetusta aiheesta lyhyesti ja harjoittelee patsaan, jossa jokaisella ryhmän jäsenellä on selkeä asento ja idea, mitä hän patsaassa esittää. Patsaan kunkin osan ei tarvitse välttämättä koskettaa toisiaan tai olla "samasta puusta veistetty", mutta patsaan pitäisi muodostaa jonkinlainen looginen kokonaisuus annetusta aiheesta (ja vaikkapa sen eri puolista).
- 3) Patsaat esitetään luokassa toisille siten, että kukin ryhmä vuorollaan ottaa patsasasennon ja muut kiertelevät patsaan ympärillä ja katselevat sitä hetken. Opettaja kertoo aina kunkin patsaan "nimen" eli aiheen, mitä se esittää. Hetken tutkimisen jälkeen katsojat tulkitsevat patsasta eli kertovat, mitä siinä annettuun aiheeseen liittyen näkevät.
- 4) Patsastyöskentelyyn voi halutessaan lisätä liikettä, ääntä tai työtavan Ajatusäänet, jolloin patsaassa olevien hahmojen ajatuksia lausutaan ääneen (ks. Ajatusäänien ohjeistus).
- 5) Kun katsojat ovat saaneet tulkita patsasta, opettaja voi kysyä haluavatko patsaassa olevat kommentoida katsojien tulkintoja eli tulkittiinko patsasta samalla tavalla kuin tekijät olivat ajatelleet.
- 6) Seuraava pienryhmä asettuu omaan patsasasetelmaan.

 Vieraat kielet: Patsaat tutkielman kohteesta tai oppikirjassa olevista henkilöistä. Toiset voivat kommentoida tai tulkita suomeksi tai vieraalla kielellä.

 Reaaliaineet: Patsaita voi muodostaa erilaisista tilanteista ja tapahtumista (esim. historialliset tapahtumat, hyvä työnhakutilanne), mutta myös abstrakteista aiheista (esim. kuolema, pyhyys).

Patsasgalleria

Patsaiden esitys voi olla myös galleria-muotoista, varsinkin jos sama aihe on annettu useammalle ryhmälle ja ryhmät ovat pieniä. Tällöin puolet oppilaista ovat katsojia ja puolet asettuvat omiin patsaisiinsa. Galleria-työskentelyssä katsojilla on ensin aikaa kierrellä katsomassa kaikkia esillä olevia patsaita ja tämän jälkeen opettaja kokoaa katsojat yhteen keskittymään yhteen patsaaseen kerrallaan. Kun patsas on "käsitelty" eli tulkittu yhdessä, mitä se esittää, patsaassa olevat voivat liittyä katsojien joukkoon ja katsojat siirtyvät seuraavan patsaan luo.

Ajatusäänet

Ajatusäänet-tekniikka sopii esimerkiksi yhteen Diakuvat, Patsaat ja Kuuma tuoli –työtapojen kanssa.

A) Katsojat käyvät lavalla sanomassa roolihenkilöiden ajatusääniä. Oppilas menee roolihenkilön taakse ja sanoo hänen puolestaan, miltä roolihenkilöstä tuntuu, mitä roolihenkilö ajattelee tai toivoo.

TAI

B) Patsaassa, diakuvassa tai muussa paikallaan olevassa esitystekniikassa olevaa esiintyjää kosketetaan olkapäähän (esim. opettaja kiertää kaikkien esiintyjien lomassa). Kun esiintyjä tuntee kosketuksen, hän itse kertoo mitä roolihenkilö ajattelee.

Minä olen puu

Tavoitteena työtavassa on luoda yhdessä kuva, jossa tarkasteltavaan aiheeseen liittyvät asiat linkittyvät toisiinsa.

A) Aloitetaan harjoitus siten, että ensimmäinen vapaaehtoinen sanoo esimerkiksi: "Minä olen puu" ja jää paikoilleen esittämään puuta. Kun joku keksii, mitä muuta tilanteessa voisi olla kuin puu, niin hän kertoo, mikä on ja lisää itsensä kyseisessä roolissa puun rinnalle (esim. "Minä olen puun oksa"). Seuraava, joka keksii, mitä muuta tilanteessa voisi olla, menee täydentämään jne. Lopulta kaikki ovat rooleissaan samassa tilanteessa.

TAI

B) Toteutetaan sama harjoitus 4–6 oppilaan pienryhmissä. Kun tilanne on valmis, niin viimeinen sanoo, kuka rooleista jää seuraavaan kuvaan. Tämän ympärille rakennetaan samalla tekniikalla kokonaan uusi kuva.

 Vieraat kielet: Tilanteen aiheena teema, johon liittyvää sanastoa opetellaan (esim. luonto, matkustaminen)

 Biologia: Pienryhmän jäsenet esiintyvät ravintoketjun osina tässä järjestyksessä: kasvi-kasvinsyöjä-peto-hajottaja. Ideana on se, että kasvia esittävä tulee näyttämölle ja esittelee itsensä "Minä olen... (esim. mustikka)" ja ottaa asennon, joka jotenkin kuvaa valittua kasvia. Tämän jälkeen tulee kasvinsyöjä esittävä oppilas, joka ottaa kasvia syövän ja omaa eläintä kuvaavan asennon ja kertoo "Minä olen... (esim. metsämyyrä) ja syön mustikkaa." Jatketaan samalla tekniikalla niin, että mukaan tulee peto ja viimeisimpänä hajottaja. Hän asettuu kuvaan niin, että esittää oman tulkintansa mukaisesti hajottajaa sekä sitä, miten se hajottaa lihansyöjää. Toki hajottaja voi asettua myös niin, että hänellä on pääsy sekä lihansyöjän että kasvinsyöjän "kimppuun". Oppilas sanoo "Minä olen... (esim. mikrobi tai bakteeri ja hajotan niin kasvinsyöjän, kuin lihansyöjänkin kun ne ovat kuolleet." EKSTRA: Esittelyn lisäksi oppilas voi etsiä etukäteen esimerkiksi kolme asiaa esittämästään kasvista/eläimestä, jotka kertoo muille. Sitten tulee kasvinsyöjä ja sama idea jatkuu ravintoketjun loppuun saakka.

Rakentuva kuva

- 1) Opettaja antaa oppilaille roolit, joita he edustavat. Roolityöskentelyn taso voi olla hyvinkin vaihtelevaa. Ihan jo nimeäminenkin ja nimetyssä roolissa liikkuminenkin sovitusti riittää. Nimeämisen tukena voi käyttää esimerkiksi nimikylttejä, joita oppilaat pitävät käsissään, kun saavat roolin.
- 2) Kuva rakentuu opettajan ohjeiden mukaisesti tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Käytännössä ideana on demonstroida tilannetta tai esimerkiksi monimutkaista ilmiötä tai tapahtumaa konkreettisesti itse toimimalla ja liikkumalla. Tämä työtapo voi auttaa erityisesti kinesteettisesti eli toimimalla ja kehollisesti oppivia oppilaita hahmottamaan käsiteltävän ilmiön tai tapahtuman.
- 3) Kun kuva on valmis, voi opettaja halutessaan pyytää eri rooleja koskien vielä tiivistetysti tietoa niiden osuudesta kokonaiskuvaan tai tilanteeseen liittyen. Kuvaa voidaan muunnella tai kuvan tilanne voi hetken "lähteä elämään" eli kuvassa olevat voivat toimia rooliensa mukaisella tavalla. Tai vastaavasti voidaan lopettaa kuvan tekeminen, kun kuva on valmis. Kuvassa voi olla niin monta oppilasta, kuin kuvan tekemiseen tarvitaan. Muut oppilaat katsovat ja antavat lopuksi aplodit.

 Biologia: Esimerkiksi soluhengityksen demonstrointi. Opettaja lukee kirjasta tai luokka yhdessä mieltii soluhengitykseen osallistuvat solun osat. Tämän jälkeen jaetaan roolit ja rakennetaan yhdessä keskustellen opettajan avustuksessa solun eri osat oikeille paikoilleen. Solukalvon tekemiseen tarvitaan useampia oppilaita piiriin muiden solun elinten ympärille. Kun solun eri osat ovat paikoillaan, soluhengitystä on hyvä demonstroida toiminnallisesti eli soluun tulee tiettyjä aineita (mihin ne menevät solussa) ja miksi ne muuttuvat soluhengityksen lopuksi.

Vanha valokuva eläväksi

- 1) Pienryhmälle (3–6 oppilasta) annetaan tai he itse etsivät oppisisältöön liittyvän vanhan valokuvan. Myös piirretyt kuvat käyvät.
- 2) Pienryhmän tulee etsiä tietoa (mikäli kuvan henkilöt tai paikat ovat historiallisia) ja sopia esimerkiksi:
 - Keitä kuvassa on? Mitä henkilöt ajattelevat? Mitä he voisivat sanoa?
 - Mitä kuvassa tapahtuu nyt, entä juuri ennen kuvan ottamista ja kuvan ottamisen jälkeen?
 - Missä kuva on otettu? Mitä kaikkea kuvasta voi päätellä? Mitä kuvan avulla voidaan oppia?
- 3) Valokuva esitetään muille oppilaille siten, että pienryhmän oppilaat ottavat mahdollisimman monen kuvassa olevan asennot mahdollisimman tarkasti. Apuna voi käyttää rekvisiittaa.
- 4) Opettaja kiertää kuvassa olevien luona ja koskettaa olkapäähän aina kutakin kuvassa olevaa henkilöä. Kun oppilas tuntee kosketuksen, hän puhuu kuvassa olevana henkilönä (esittäytyminen ja ajatuksia kuvanottohetkellä). Myös katsojilla on mahdollisuus kommentoida ja antaa ehdotuksia lisäajatuksia.
- 5) Lopuksi muillekin oppilaille näytetään alkuperäinen valokuva, esimerkiksi valkokankaalta.

 Äidinkieli ja kirjallisuus: Erilaiset hetket tarinoista tai kulttuurihistoriasta, joista on olemassa valokuvia tai piirrettyjä kuvia.

 Reaaliaineet: Syventyminen erilaisiin historiallisiin valokuviin ja niiden esittämiin tapahtumiin.

Elävä kone

Tarkoituksena tässä työtavassa on demonstroida jonkin asian tai ilmiön rakentumista – mistä osista mikäkin asia rakentuu?

- 1) Oppilaat jaetaan pienryhmään (3–6 hlöä). Heille annetaan aihe, josta heidän tulisi tehdä "elävä kone" niin, että jokaiselle oppilaalle tulee jokin koneen osa esitettäväksi. "Elävä kone" voi olla jokin oikea kone tai se voi olla mielikuvituskone, joka tuottaa jotakin abstraktimpaa (esim. maailmanrauhan kone, stressin poistamisen kone, opiskelukone, itsenäisyyskone).
- 2) Esittäminen tapahtuu toistamalla jotakin yhtä liikettä ja siihen liittyvää ääntä. Ääni voi olla myös yksi sana tai lyhyt lause, jota toistellaan. Koneen osien on tarkoitus linkittyä toisiinsa, jotta "kone" voi tuottaa haluttua asiaa tai tuotetta.
- 3) Kun oppilaat ovat saaneet aiheen, he voivat siirtyä suunnittelemaan koneensa sekä sen osat. Jokaisella oppilaalla tulisi olla jokin liike ja ääni, jota hän pystyy toistamaan useita kertoja. Opettajan kannattaa kierrellä eri pienryhmien luona, jotta koneet valmistuvat ripeästi. Yleensä suunnittelu-aikaa on noin 10–15 minuuttia.
- 4) Kun koneen eri osat on suunniteltu, ryhmän pitää päättää myös koneen rakentumisesta eli kuka tulee ensin yksin lavalle ja kuka liittyy häneen eli tulee seuraavaksi jne.
- 5) Esitys rakentuu niin, että luokkaan raivataan tarvittu kokoinen tyhjä tila eli "näyttämö" ja katsojat istuvat niin, että näkevät hyvin "näyttämölle". Esitys alkaa siitä, kun esittävän ryhmän ensimmäinen oppilas tulee keskelle näyttämöä ja aloittaa toistamaan sovittua liikettä sekä ääntä. Muutaman toistokerran jälkeen "koneen seuraava osa" liittyy ensiksi tulleen osan toimintaan. Näin kone rakentuu pala palalta ja aina edellisinkin "osat" jatkavat omia liikkeitään ja ääniään aina siihen saakka, kunnes viimeinenkin "osa" on paikallaan. Koko "elävä kone" jatkaa vielä kokonaisuutena muutaman toistokerran ja pysähtyy sitten.
- 6) Katsojat antavat aplodit ja yrittävät arvailla, mistä koneesta oli kyse, mistä osista se rakentuu ja mitä se tuottaa. Mikäli halutaan, voidaan vielä oikean arvauksen jälkeen näyttää muutaman toiston verran konetta käynnissä kokonaisuutena. Opettaja voi auttaa arvailussa ja mikäli kukaan ei osu oikeaan, myös itse koneen tekijät voivat kertoa vastauksen sekä esitellä lyhyesti koneen osat.

📖 Äidinkieli ja kirjallisuus: Kone siitä, millaisista osista jokin tarinan henkilöhahmo, kokonainen teos tai kirjallisuuden genre koostuu.

🙏 Uskonto: Elävä kone jonkin eettisen aiheen rakentumisesta (esim. kateuden kone, rauhankone, ystävyyden kone).

Äänimaisema

Tavoitteena on äänten avulla luoda mielikuva tutkitusta paikasta, joka liittyy opiskeltavaan aiheeseen.

1) Luokka jaetaan tarvittun kokosiin pienryhmiin. Jokaiselle ryhmälle annetaan oma paikka tai he voivat mieltä paikan, joka liittyy opiskeltavaan asiaan.

2) Pienryhmän tulee päättää jokaiselle ryhmän jäsenelle jokin tai joitakin ääniä, jotka luovat mielikuvaa halutusta paikasta. Ääniä voi tehdä keholla tai millä tahansa välineillä, joita voi turvallisesti käyttää äänimaisemaa luotaessa. Esimerkiksi askeleiden äänen tekeminen on useille ujoille oppilaille helpompaa. Tärkeää on, että ääniä tulee mahdollisimman monipuolisesti.

Selkeää esittämistä varten oppilaiden tulee päättää, mitä ääntä tulee missäkin välissä. Älypuhelinta ja sen kautta soitettua ääntä voi käyttää tarvittaessa yksi oppilas ryhmästä, mutta parempi vain, jos pärjätään ilman puhelinta.

3) Esitys tapahtuu siten, että kuulijat eli muut kuin esittävä ryhmä menevät istumaan luokan keskelle, jonne on tehty tuoleista rinki. Pulpetit kannattaa raivata sivummalle, jotta esiintyjille jää tilaa liikkua. Kuulijat istuvat silmät kiinni tai katse luotuna alas lattiaan selkä ulospäin ringistä. Esiintyjät eli vuorossa olevan pienryhmän jäsenet asettuvat eri puolille luokkaa kuulijaringin ulkopuolelle.

HUOM! On tärkeää, että opettaja pitää omat silmänsä auki ja valvoo esitystilannetta. Esiintyjät pysyttelevät vähintään puolen metrin päässä kuulijoista. Näin kuulijatkin saavat rauhassa keskittyä kuuntelemiseen, eikä tarvitse pelätä, että joku esiintyjistä tekee kiusaa.

4) Esitystä varten tarvitaan hiljaisuus. Opettaja näyttää käsimerkillä, milloin pienryhmä voi aloittaa oman esityksensä. Opettaja voi näyttää myös, jos ääniä tulee tehdä kovempaa tai vielä lisää. Äänimaisemassa äänet toistuvat vuorotellen ja jatkuvasti. Kun äänimaiseman kaikki äänet on esitetty, opettaja näyttää, että esiintyjät hiljentävät äänet hiljalleen ja päädytään takaisin hiljaisuuteen. Tämän jälkeen opettaja voi aloittaa aplodit esiintyjille ja kuulijat liittyvät aplodeihin mukaan. Tämä on heille myös merkinä siitä, että he voivat avata silmät.

5) Kuulijat kertovat, mitä ääniä he kuulivat ja mikä äänimaisema tai oikeammin paikka voisi olla kyseessä. **HUOM!** Äänimaisema-tekniikan ideana ei ole arvata "oikeaa" vaan tuoda esiin yhteisessä keskustelussa monenlaisia havaintoja ja ideoita. Se, että kuulijat arvailevat eri paikkoja mitä ryhmä oli ajatellut, ei ole missään nimessä tarkoita virhettä tai epäonnistumista esiintyjille.

 Vieraat kielet: Oppilaiden itsensä suunnittelema äänimaisema oppikirjan kappaleesta tai kappaleen käsittelemästä aiheesta. Äänimaisemaan sisältyy mahdollisesti oppilaiden lukemaa vieraskielisen tekstiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus:

A) Jaetaan luokka puoliksi. Molemmat ryhmät lukevat eri novellit ja suunnittelevat, kuinka novelli toteutetaan äänimaisemana.

B) Jaetaan luokka pienryhmiin (3–6 oppilasta) ja jokaiselle ryhmälle annetaan jokin tarinan miljöö tai tapahtumapaikka esitettäväksi.

 Maantieto: Tehdään esimerkiksi eri ilmastovyöhykkeiden tai maiden eri alueilta äänimaisemat.

Myös valmiita äänimaisemia voi käyttää apuna vaikkapa Youtubesta haulla äänimaisema + haluttu maisema tai soundscape + haluttu paikka englanniksi.

Kuuma tuoli (s. 62)

Tehdään luokkaan katsomo-lava -muodostelma. Oppilas sovitussa roolissaan istuu katsojien eteen. Hän ovat niin sanotusta kuumassa tuolissa, jolloin opettaja ja katsojat saavat esittää roolille kysymyksiä tapahtumiin liittyen, esimerkiksi: "Kuka olet?", "Mitä teit ja miksi?", "Tekisitkö nyt toisin?" Oppilas eläytyy rooliinsa ja improvisoi repliikit.

Ekstra: Kuumassa tuolissa olevalla henkilöllä voi olla takanaan "neuvonantajia", joilta kuuman tuolin henkilö voi kysyä neuvoa, jos hän ei itse muista vastausta.

 Terveystieto: Luodaan kuvitteellinen pohjatilanne, jossa on päihteitä käyttävä nuori sekä esimerkiksi hänen vanhempi, kaveri, opettaja, nuori aikuisena. Jaetaan roolit oppilaille ja he kaikki ovat yhtä aikaa kuumassa tuolissa. Yleisö esittää kysymyksiä ja tutkitaan, miten nuoren tilanne vaikuttaa muihin läheisiin.

 Historia ja uskonto: Oppilas eläytyy historian henkilöksi.

Kylmä tuoli

1) Luokan eteen laitetaan tuoli siten, että kaikki oppilaat näkevät sen. Opettaja kertoo, kuka tuoliin on tulossa istumaan. Rooli voi olla oppisisältöön liittyvä henkilö tai kuvitteellinen sopiva henkilö.

2) Oppilailla on tehtävänä miettiä kommentteja ja kysymyksiä kyseiselle henkilölle: Mitä haluaisit kysyä tältä henkilöltä? Tai mitä haluaisit sanoa hänelle?

Tässä harjoituksessa tärkeää ovat oppilaiden kysymykset ja kommentit, opettajan ei tarvitse vastata kysymyksiin. Toki niitä voidaan käsitellä muutoin tai etsiä tietoa niihin liittyen harjoituksen jälkeen.

 Vieraat kielet: Kuvitellaan, että henkilö on käsiteltävästä kappaleesta, ja esitetään kysymyksiä tai kommentteja vieraalla kielellä.

 Äidinkieli ja kirjallisuus: Luetun tarinan tai kirjan hahmo (esimerkiksi tarinan "pahis").

 Terveystieto: Oppilaat esittävät kysymyksiä tuolissa "istuvalle" päihteidenkäyttäjälle, huumeidiilereille tai muulle aiheeseen liittyvälle henkilölle, jolle oppilaat haluaisivat sanoa jotakin.

 Historia ja uskonto: Kuvitellaan että tuolissa on historiallinen henkilö.

Opettaja roolissa

Opettaja esiintyy harjoituksen aikana muussa roolissa kuin omana itsenään. Hän käyttää tarkoituksenmukaista roolimerkkiä, jotta oppilaat tietävät, milloin hän on roolissa. Roolimerkiksi sopii esimerkiksi kaulahuivi tai hattu, mikä tahansa vaate, joka on helppo pukea päälle ja pois. Opettaja esittelee harjoituksen aluksi roolimerkin sekä sen, että hän on roolissa, kun hän on pukeutunut roolimerkkiin ja vastavasti takaisin oma itsensä, kun roolimerkki on riisuttu pois.

Vieraat kielet: Opettaja puhuu ja ymmärtää vain oppitunnin vierasta kieltä, kun on roolissa. Esimerkiksi hän antaa ohjeet, juttelee oppilaiden kanssa kyseisellä kielellä ja voi tunnin alussa vetää toiminnallista osuutta, kuten alkujumppaa vieraalla kielellä.

Historia: Opettaja eläytyy historialliseksi henkilöksi ja käyttäytyy sen mukaisesti. Henkilön voi paljastaa oppilaille tai naamioida sen arkisempaan rooliin (esim. miten käyttäytyy ja toimii oppilas, joka olisi kuin Hitler?).

Opo: Oppilaat miettivät, millainen on huono työnhakija. Opettaja eläytyy tähän rooliin ja näyttelee oppilaiden ohjeistusten mukaisesti huonon työnhakutilanteen vapaaehtoisen oppilaan (työnantajan roolissa) kanssa.

Kollektiivinen rooli

Kollektiivisessa roolissa kyse on siitä, että toimitaan yhdessä sovitulla tavalla. Pyrkimyksenä on elävöittää opetuksessa käsiteltyä tilannetta tai paikkaa ja luoda mahdollisuus oppilaille eläytyä tai edes hahmottaa toisen henkilön näkökulmaa käsiteltävään asiaan. Roolissa toimiminen ei tarkoita välttämättä perinteistä näyttelystä, vaan esimerkiksi keskustelua sovitun roolin näkökulmasta.

1) Opettaja jakaa lapuilla pienryhmille yhteisen roolin ja pienryhmän oppilaiden tulee miettiä yhdessä, mitä nämä roolit tekevät, miten toimivat, mikä on roolihenkilön tavoite tulevassa tilanteessa. Pienryhmässä toimiminen on aina vähemmän jännittävää kuin yksin. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuden keskusteluun ja suunnitteluun, yhteistyöhön roolia rakennettaessa.

Mutta mikäli opetusryhmällä on jo kokemusta työtavasta, myös yksittäisille oppilaille voi antaa omia rooleja.

2) Kun pienryhmät tai yksittäiset oppilaat ovat tutustuneet rooleihinsa eli tietävät tarpeelliset asiat roolihahmoonsa liittyen, pidetään jonkinlainen kokous tai toimitaan rooleissa opettajan antamien ohjeiden mukaan.

3) Lopuksi aplodit tai ravistellaan muilla tavoin roolit pois, jotta roolit eivät "jää päälle". Olisi hyvä käydä keskustelua tai esimerkiksi pyytää läksynä kirjoittamaan ylös havaintojaan roolien käytöstä sekä muodostuneesta tilanteesta. Myös tilanteen kytkeminen muuhun opittuun asiaan on tärkeää.

Uskonto: Jaetaan roolit: osa oppilaista on kristittyjä, osa muslimeja, osa luontouskovaisia, osa ei usko mihinkään. Eläydytään kaikki yhtä aikaa, kuin oltaisiin talkshowssa. Opettaja juontajan roolissa esittää kysymyksiä eri uskontokunnille ja he kertovat sekä perustelevat kantaansa.

Opo: Eri rooleja: esim. työnantaja, työnhakija tai eri ammattien edustajat.

Paridraama

Parit. Heillä on aihe tai tilanne, johon liittyen he improvisoivat keskenään kohtauksen. Kaikki parit työskentelevät yhtä aikaa ilman katsojia. Ennen "leikkiä" päätetään roolit ja otetaan roolimerkit, jotta heittäytyminen ja eläytyminen olisi vapaampaa.

 Maantieto: Eri kulttuurien kohtaaminen: mitkä asiat yhdistävät ja mitkä erottavat?

 Opo: Toinen on työnhakija, toinen työnantaja ja harjoitellaan työhaastattelua.

Draamakohtaus (s. 33)

1) Oppilaat jakaantuvat neljään pienryhmään ja jokainen ryhmä saa oman kohtausaihionsa. Ryhmän tulee suunnitella, mitä kohtauksessa tapahtuu, jakaa roolit ja ottaa roolimerkit. Roolimerkiksi sopii esimerkiksi kaulahuivi tai hattu, mikä tahansa vaate, joka on helppo pukea päälle ja pois. Kun henkilö on pukeutunut roolimerkkiin, hän on roolissa ja vastaavasti takaisin oma itsensä, kun roolimerkki on riisuttu pois.

2) Oppilaat tekevät katsomo-lava -muodostelman. Pienryhmät vuorotellen esittävät kohtauksensa lavalla ja muut oppilaat istuvat katsomossa. Eläydytään rooleihin ja improvisoidaan tai esitetään yhdessä suunnitellut repliikit.

3) Keskustellaan yhdessä, mitä kohtauksessa tapahtui.

 Vieraat kielet: Suunnitellaan ja esitetään vieraalla kielellä kohtaus, jossa kieltä voisi tarvita oikeasti (esim. ravintolassa, tien kysyminen, lentokentällä).

Äidinkieli ja kirjallisuus:

A) Väittelytilanne, jossa jokaisella oppilaalla on oma rooli, millainen väittelijä hän on.

B) Oppilaat jaetaan neljän hengen ryhmiin. Jokaiselle ryhmän jäsenelle annetaan yksi modus rooliksi eli kyseinen henkilö keskustelee vain omaa modustaan käyttäen. Ryhmän tulee harjoitella lyhyt kohtaus, jossa nämä neljä "modushenkilöä" ovat hississä ja hissi juuttuu paikalleen. Mitä sitten tapahtuu? Miten eri modushenkilöt reagoivat tilanteeseen? Kohtauksen esitetään muille ja aplodien jälkeen katsojat saavat arvata, kuka esitti mitäkin modusta.

 Terveystieto: Pienryhmissä erilaisia ensiaputilanteita.

OPPITUNNIN PÄÄTTÄMISEEN JA OPITUN KERTAAMISEEN LIITTYVIÄ TYÖTAPOJA

Lumipallo (s. 16)

Oppilaat kirjoittavat nimensä omalle paperilleen. Rytistetään paperit ja heitellään niitä tilassa, kuin lumipalloja. Kun opettaja pysäyttää, jokainen ottaa itselleen yhden paperipallon. Tehtävänä on mennä kysymään paperin omistajalta opettajan antaman kysymys. Kun kaikki ovat kysyneet ja vastanneet, rytistetään paperit ja jatketaan heittelyä. Harjoitus jatkuu samaa kaavaa toistaen ja Opettajan uusilla kysymyksillä.

 Vieraat kielet: Tutustutaan vierasta kieltä käyttäen (esim. Where do you live? Vad gillar du?) tai opetellaan kieliopin käyttöä (esim. aikamuodot).

 Luonnontieteet: Opettaja kysyy tai antaa keskustelun aiheeksi jotakin edelliseltä tunnilta (esim. Miten toimit, jos joku pyörtyy?).

 Reaaliaineet: Opettaja kysyy tai antaa keskustelun aiheeksi jotakin edelliseltä tunnilta (esim. Minä vuonna tapahtui kyseinen historiallinen tapahtuma? Mistä pidät / missä olet hyvä?).

Ruletti

Oppilaat muodostavat kaksi rinkiä, sisäringin ja ulkoringin. Seisotaan vastakkain niin, että jokaisella on edessään pari. Opettaja kertoo:

A) tilanteen, josta heidän on muodostettava valokuva tai

B) aiheen, josta heidän on keskusteltava.

Jokaisen kuvan tai keskustelun jälkeen Opettaja huutaa: "Vaihto", jolloin ulkorinki vaihtaa yhden pykälän vasemmalle ja muodostuu uudet parit.

 Vieraat kielet: Tutustutaan vierasta kieltä käyttäen (esim. Where do you live? Vad gillar du?) tai opetellaan kieliopin käyttöä (aikamuodot).

 Luonnontieteet: Opettaja kysyy tai antaa keskustelun aiheeksi jotakin edelliseltä tunnilta (esim. Miten toimit, jos joku pyörtyy?).

 Reaaliaineet: Opettaja kysyy tai antaa keskustelun aiheeksi jotakin edelliseltä tunnilta (esim. Minä vuonna tapahtui kyseinen historiallinen tapahtuma? Mistä pidät / missä olet hyvä?).

Pieni viesti

Jokainen oppilas kirjoittaa viestin. Päätetään yhdessä, kirjoitetaanko viestit omana itsenään vai roolissa ja kenelle ne on tarkoitettu. Muodostetaan yhteinen rinki. Luetaan laput joko itse tai niin, että opettaja sekoittaa nimettömät laput ja lukee ne ääneen.

📖 Äidinkieli ja kirjallisuus: Viesti kirjoitetaan tarkastellun tekstin tai kuvan henkilölle. TAI Viesti kirjoitetaan esim. some-kiusaajalle tai kiusatulle. Tässä harjoituksessa voidaan käyttää esimerkiksi valokuvia, ja oppilaan tulee kirjoittaa viesti henkilölle kiusaajana tai auttajana.

📖 Historia: Historiallisen henkilön ajatuksia - tai ohje hänelle.

”Minä muistan...”

Opitun reflektointia

Oppilaat ringissä. Jokainen sanoo vuorotellen: ”Minä muistan...” ja jatkaa lauseen loppuun asialla, joka jäi oppitunnista tai kokonaisuudesta mieleen.

Hetken merkitseminen

Opitun reflektointia

Jokainen oppilas miettii mielessään hetken, joka jäi oppitunnista mieleen. Kun opettaja antaa luvan, jokainen menee siihen kohtaan luokassa, jossa hänen hetkensä tapahtui ja ottaa sellaisen asennon, miltä näytti kyseisessä hetkessä. Opettaja kiertää vuorotellen kaikki oppilaat ja he saavat sanoa, mikä oli heidän valitsemansa hetki.

LÄHTEITÄ JA LISÄTIETOA

Netistä löytyviä materiaaleja:

Marin, Anni 2017. Kiitos kaveruudelle – Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen ohjaajan käsikirja.

<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7488410/Kiitos+kaveruudelle+-k%C3%A4sikirja/24a71851-db63-4a38-bd76-45a864a8272d>

Aromaa, Sini 2017. Draamakasvatuksen työpaja kieli- ja kulttuuriryhmien opettajille –

PowerPoint -esitys. <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=78AF580B459280D7!13352&ithint=file%2cpptx&app=PowerPoint&authkey=!AOyNcl-YGag3rLU>

Pikkarainen, Maria ja Kuronen, Virpi 2010. Matroskinin työkalupakki – välineitä monikulttuurisuuskasvatukseen: http://www.edu.fi/download/130029_matroskinintyokalut.pdf

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet:

https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Osaavat opettajat – onnelliset oppijat –hanke: <https://peda.net/kuopio/yhteiset-hankkeet/oooo>

Hyviä ja käytännönläheisiä kirjoja:

Aho, Sanna ja Teerijoki, Pipsa 2007. Draamaharjoitusten keittokirja. Keski-Suomen Draamaopettajat ry.

Laukka, Saija ja Koponen, Jonna 2014. Yhtä draamaa – Oulun kaupungin draamaopetussuunnitelma. Draamatyö.

Owens, Allan ja Barber, Keith 2014. Draamakompassi – prosessidraaman suunnittelu, käytännön työskentely ja reflektointi. Draamatyö.

KUOPIO
www.kuopio.fi